

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Тернопільський національний економічний університет
Юридичний факультет

Кафедра конституційного,
адміністративного та фінансового
права

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни: «Актуальні проблеми господарського права»

на тему:

**„Публічні і приватні інтереси в господарських
товариствах і проблеми правового забезпечення”**

Студентки 1 курсу групи ПРм - 12
Галузь знань 0304 «Право»
Спеціальність 8.03040101 «Правознавство»
Жари Х.І.
Керівник: д.ю.н., проф. Гречанюк С.К.

Національна шкала _____
Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії

_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)

ТЕРНОПІЛЬ – 2016

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1. Публічні і приватні інтереси в господарських товариствах.....	6
1.1. Зміст публічних і приватних інтересів.....	6
1.2. Поняття публічних і приватних інтересів в господарському товаристві.....	8
1.3. Співвідношення понять «публічних інтересів» і «приватних інтересів».....	12
Розділ 2. Проблеми правового забезпечення.....	14
2.1. Правова база розвитку підприємств.....	14
2.2. Проблеми правового забезпечення підприємства в Україні.....	16
Висновок.....	19
Список використаної літератури.....	22

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Оптимальність господарської системи, серед суб'єктів якої чільне місце посідають господарські товариства, багато в чому залежить від того, наскільки повно і збалансовано будуть враховані і забезпечені за допомогою права інтереси окремих осіб (фізичних та юридичних), їх груп, суспільства в цілому та його прошарків у сфері господарювання – економічній основі державного суверенітету України. Саме ця обставина є вирішальною в побудові соціально орієнтованої ринкової економіки та попередженні численних конфліктів, що виникають у разі колізії, конкуренції, різкого протистояння інтересів зазначених осіб.

Проблеми співвідношення та конфлікту інтересів особливо гостро постають в господарських товариствах, які завдяки своїй універсальності та адекватності ринковим відносинам посіли провідне місце серед організаційно-правових форм господарювання. Проте правове регулювання цих питань за українським законодавством, якому притаманні вади перехідного періоду (наявність колізій, прогалин, застарілих норм), не забезпечує оптимально-збалансованого врахування інтересів безпосередніх та опосередкованих учасників корпоративних відносин, що спричинює численні корпоративні конфлікти. Значна частина принципів питань щодо вирішення за допомогою правових механізмів зазначеної проблеми не одержала відповідного науково-теоретичного обґрунтування, хоча частково (щодо частини або окремих питань) наукові дослідження проводилися як в минулому, так і в сучасний період.

Лише в окремих монографічних роботах розглядаються проблеми співвідношення публічних (в тому числі державних) та приватних (індивідуальних та групових) інтересів у сфері державного управління (В. Ф. Сіренко, 1980-1993 р.р.), правового регулювання підприємницької діяльності (А. Я. Курбатов, 2001 р.), в цивільних відносинах (С. В. Михайлов, 2002 р.) та

в процесі захисту індивідуальним підприємцем своїх прав (В. В. Волгін, 2002 р.)

Наведене вище і обумовлює актуальність цього курсового дослідження.

Об'єктом цього дослідження є: загальнотеоретичні аспекти забезпечення реалізації публічних та приватних інтересів в господарських товариствах; правові форми регулювання корпоративних відносин, що забезпечують баланс цих інтересів, попередження та цивілізоване врегулювання корпоративних конфліктів з урахуванням виду та форми господарського товариства.

Предметом дослідження є система чинних нормативно-правових актів, положень Господарського та нового Цивільного кодексів, зарубіжного законодавства щодо регулювання зазначених відносин, вітчизняні та зарубіжні наукові джерела, юридична практика (судів, ДКЦПФР, ФДМ, АМК як уповноважених органів Української держави).

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є: проведення системного наукового аналізу понять публічних і приватних інтересів (щодо їх змісту, ролі та співвідношення в господарському праві взагалі та законодавстві про господарські товариства, зокрема) та корпоративного конфлікту (щодо його правової природи, змісту, причин виникнення та правових засобів попередження та врегулювання); формулювання науково-теоретичних та практичних висновків щодо подальшого вдосконалення інституту господарських товариств та застосування правових норм. Для досягнення поставленої мети основна увага в дисертації приділена вирішенню таких завдань: (1) визначенню природи інтересу як загальнонаукової категорії, ролі в праві (в т. ч. у правотворчій та правозастосовній діяльності) публічних і приватних інтересів; виявлення основних засад врахування цих інтересів у господарських системах різного рівня – від економіки країни до господарських товариств як основних організаційно-правових форм господарювання; (2) дослідженню системи

інтересів в господарських товариствах (залежно від їх видів і форм) і правових механізмів забезпечення балансу приватних та публічних інтересів в корпоративних відносинах в історичному та порівняльно-правовому аспектах; (3) виявлення основних тенденцій правового регулювання корпоративних відносин в Україні та відповідність їх найкращим міжнародним стандартам корпоративного управління з метою розроблення пропозицій щодо вдосконалення правового забезпечення оптимальності системи інтересів в господарських товариствах, запровадження нових правових механізмів попередження та цивілізованого розв'язання корпоративних конфліктів.

Науковці, які досліджували та розглядали дане питання: Сіренко В.Ф., Курбатов А.Я., Михайлов С.В., Дзгоева Б.О., Вінник О.М., Крупчан О.Д., Покровський І.А., Лапєв В.В., Щербина В.С., Волгін В.В., Крушельницька О.В., Яковлев В.Ф., Талапина Є.В. та інші.

РОЗДІЛ 1 . ПУБЛІЧНІ І ПРИВАТНІ ІНТЕРЕСИ В ГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРИСТВАХ

1.1. Зміст публічних і приватних інтересів

На сучасному етапі розвитку демократичного суспільства в нашій країні все більше уваги привертають до себе категорії «інтерес», «публічний інтерес», «приватний інтерес», що розглядаються як важливі елементи системи соціальних цінностей.

Слід зазначити, що проблема інтересу в праві та визначення співвідношення приватних і публічних інтересів у різних сферах життєдіяльності завжди викликала і викликає потяг дослідників до її дослідження та розв'язання.

Не є винятком і сфера економіки, особливість дискусій щодо приватноправових і публічно-правових аспектів правового регулювання в якій доповнюється до того ж ще й протистоянням різних наукових шкіл – цивільного і господарського права.

Так, питанням співвідношення приватних і публічних інтересів при правовому регулюванні підприємницької діяльності присвячено дослідження О. Я. Курбатова [7], співвідношенню приватних і публічних інтересів в правовому регулюванні реклами – Б. О. Дзгоевої [8]. Проблеми правового забезпечення публічних і приватних інтересів в господарських товариствах досліджувала О. М. Вінник [9], приватноправові та публічно-правові засади регулювання підприємницьких відносин – О. Д. Крупчан [10] та ін.

Така увага науковців до проблеми інтересу в господарському праві обумовлена тим, що поєднання публічно-правових і приватноправових засад є характерним для господарського законодавства, норми якого регулюють господарські відносини, що виникають у процесі організації (публічно-правовий аспект) та здійснення господарської діяльності (приватноправовий аспект) між суб'єктами господарювання, а також між цими суб'єктами та

іншими учасниками відносин у сфері господарювання. Таку позицію відстоюють представники господарсько-правової науки.

Зміст поняття «охоронюваний законом інтерес» частково розкрито в рішенні Конституційного Суду України від 1 грудня 2004 р., проте, як і раніше, поняття, розмежування і співвідношення публічних і приватних інтересів по-різному тлумачиться в правовій літературі.

Як і в часи Стародавнього Риму, нині публічні інтереси пов'язують з публічним правом як однією із складових (поруч з приватним правом) права взагалі, не завжди зважаючи на те, що право є похідним стосовно інтересу, оскільки виражає і захищає його притаманними йому засобами і способами.

Так, за твердженням римського юриста Ульпіана, зафіксованим у Дігестах Юстиніана, «Вивчення права розпадається на два положення: публічне і приватне (право). Публічне право, яке (відноситься) до становища Римської держави, приватне, яке (відноситься) до користі окремих осіб; існує корисне в суспільному відношенні і корисне в приватному відношенні» [11, с. 83] (переклад з рос. – автор). Втім, намагання вчених різних часів провести чітку межу між приватним і публічним правом, так само, як і між публічними й приватними інтересами, не лише не давало бажаного результату, а, навпаки, незалежно від історичного періоду, в якому здійснювалися такі дослідження, тільки посилювало дискусію, яка в Україні (так само, як і в деяких інших пострадянських державах) згасла наприкінці 20-х рр. минулого століття через панування у юридичній науці теорії єдності права і відродилася з новою силою, переважно, завдяки працям вчених-цивілістів наприкінці ХХ–початку ХХІ ст. під час розробки проектів Цивільного та Господарського кодексів України.

1.2. Поняття публічних і приватних інтересів в господарському товаристві

Термін «інтерес» застосовується як в одному, так і в іншому кодексі. Різниця полягає хіба що в тому, що законодавець у Цивільному кодексі України (далі – ЦК України) вживає термін «інтерес», тоді як в Господарському кодексі України (далі – ГК України) він здебільшого оперує словосполученням «законний інтерес».

Втім, якщо в ЦК України йдеться про цивільні права та інтереси особи, фізичної особи, малолітніх та неповнолітніх осіб, підопічного, юридичної особи, що свідчить про, загалом, приватноправовий характер норм цього Кодексу (посилання на інтереси держави і суспільства в ч. 1 ст. 203 ЦК України аж ніяк не можна вважати заслугою розробників проекту ЦК України), то спектр інтересів, щодо яких йдеться в ГК України, значно ширший. Це «інтереси суб'єктів господарювання і споживачів, різних суспільних верств і населення в цілому» (ч. 1 ст. 9 ГК України); «загальнодержавні і місцеві інтереси» (ч. 1 ст. 10 ГК України); «суспільні інтереси» (ч. 5 ст. 11 ГК України); «інтереси суспільства, держави, територіальних громад, суб'єктів господарювання та громадян» (ч. 1 ст. 17 ГК України) тощо[2].

При цьому, на відміну від ЦК України, якому подібна термінологія не відома, ГК України широко застосовує такі терміни і юридичні конструкції, як «узгодження», «оптимальне узгодження», «врахування», «поєднання» інтересів названих вище суб'єктів, що, на наш погляд, є свідченням не публічного, а публічно-приватного характеру його норм.

Такий «подвійний» характер норм ГК України викликає критику з боку вчених-цивілістів, які, відстоюючи «чистоту» ЦК України як «кодексу приватного права», заперечують проти включення до ГК України норм приватноправового характеру, виходячи з постулату щодо неможливості поєднання в одному кодексі (законі, іншому нормативно-правовому акті)

публічно-правових і приватноправових норм. Зокрема, І. В. Спасибо-Фатєєва «поєднання в одному законі приватних і публічних засад з різними методами, функціями та іншими атрибутами» розцінює як «методологічно неправильний підхід» [12, с. 58].

При цьому не звертається увага на те, що, попри оцінку його як «кодексу приватного права», ЦК України містить чималу кількість норм, що відносяться до публічно-правових[3].

Слід зазначити, що відомий і авторитетний романіст Й. О. Покровський, характеризує в «Історії римського права» значення Законів XII таблиць (першого писаного кодексу), зазначає, що через загальну свідомість римлян вони, говорячи словами римського історика Тита Лівія (59 р. до н.е. – 17 р. н.е.), стали «*fons omnis publici privatique juris*» – джерелом всього публічного й приватного права [13, с. 121]. Так що поєднання в одному кодексі приватних і публічних норм – не таке вже виняткове і неприпустиме явище, як дехто намагається довести. Та й практика нормотворення (особливо у правовому регулюванні відносин у сфері господарювання) це підтверджує.

Реалії сьогоденного життя набагато складніші, ніж ми собі уявляємо. Господарське життя, сфера господарювання – не виняток. Різноманіття суб'єктів права власності і господарювання, захист прав яких забезпечує держава, зумовлює її регулюючий вплив на економіку, без якого остання набуде ознак стихійного ринку, де перевагу буде віддано лише приватним інтересам, і де ігноруватимуться інтереси суспільства, держави.

Допустити цього держава не може. Тому й не сприймаються нею безапеляційні, не обґрунтовані нічим, крім бажання «зруйнувати Карфаген», заклики і пропозиції окремих вчених-цивілістів щодо скасування ГК України.

Світова історія розвитку комерційного (господарського) законодавства свідчить, що закони на зразок комерційних (торгових) кодексів приймаються і діють у державах різних регіонів нашої планети – у Північній та Центральній Америці (США, Панама), в Європі (Естонія, Іспанія, Латвія, Нідерланди, Німеччина, Словаччина, Туреччина, Франція, Чехія) на Далекому Сході (Корея, Таїланд, Японія) тощо. Цілком очевидно, що значна частина норм цих кодексів і законів, багато з яких було прийнято протягом останніх 20–30 рр., покликана врегульовувати відносини у сфері підприємництва (господарювання) з позицій поєднання і узгодження приватних і публічних інтересів.

Заперечення проти поєднання в ГК України публічних і приватних норм інколи супроводжуються аргументом щодо можливої заміни господарсько-правового регулювання застосуванням адміністративно-правового (з його методом «влади-підпорядкування») і цивільно-правового (з методом рівності учасників цивільних відносин) регулювання[2].

Академік РАН В. В. Лаптев зазначає, що Цивільний кодекс Російської Федерації включає приватноправові норми про підприємницьку діяльність, але не охоплює публічно-правових норм, що її стосуються. Відсутність загальних норм, що відносяться до публічно-правової регламентації господарської діяльності, компенсується використанням норм адміністративного права для регулювання економіки. Іншими словами, зазначає В. В. Лаптев, публічно-правове регулювання будується не на господарсько-правовій основі, а за принципами «поліцейського» права, яке хоч і потрібне для боротьби з адміністративними правопорушеннями, але жодною мірою не відображає специфіки державного регулювання господарської діяльності [14, с. 20–21].

Наведені вище приклади кодифікації комерційного (торгового) законодавства в інших державах також певною мірою спростовують думку про те, що так звані «вертикальні» й «горизонтальні» відносини у сфері

господарювання могли б бути врегульовані виключно за допомогою норм двох галузей законодавства – адміністративного й цивільного.

Наукою господарського права обґрунтовано положення про те, що особливістю господарських відносин, якщо розглядати їх на макрорівні, є їх комплексний характер, що знаходить свій вияв у нерозривній єдності, у тісному переплетенні організаційних і майнових елементів, що вимагає адекватного підходу до їх правового регулювання. Саме ГК України і є тим об'єднуючим, інтегруючим норми публічного і приватного права законом, що об'єктивно відображає потребу в комплексному правовому регулюванні господарських відносин у їх єдності, а тому будь-яке відступлення від такого комплексного підходу призведе до того, що «єдиний господарський механізм функціонуватиме як людське тіло, від якого відділено голову, – мозок окремо, тулуб окремо» [15, с. 112–113].

У зв'язку з цим варто хоч би стисло звернутися до історичного екскурсу становлення і розвитку науки загалом і юридичної, зокрема.

З науки античного світу, що мала риси натурфілософії (і охоплювала певні вчення про право), предметом вивчення якої була природа загалом, в V ст. до н.е. як самостійна галузь пізнання почала виділятися математика, в IV ст. до н.е. – основи астрономії, хімії, що, зрештою, через два з половиною тисячоліття розвитку науки привело до того, що сьогодні на основі досягнень математики, фізики, хімії, біології та інших наук сформувалися і розвиваються молекулярна біологія, генетика, хімічна фізика, кібернетика, біокібернетика, біоніка тощо [16, с. 12–16], які теж, очевидно, пройшли нелегкий шлях народження і боротьби за існування.

Проте на цьому тлі дивним видається те, що як і півстоліття тому вчені-юристи дискутують про основні й другорядні, самостійні і комплексні галузі права (і відповідні галузі законодавства та кодифікацію їх норм), всіляко оберігаючи «своє», «рідне» від будь-яких «зазіхань». Чого варті одні лише публікації в наукових та періодичних виданнях у зв'язку з розробленням і

прийняттям ГК України, які містили далекі від науки і потреб практики характеристики цього кодексу[2].

1.3. Співвідношення понять «публічних інтересів» і «приватних інтересів»

Аналіз положень ГК України та інших нормативно-правових актів господарського законодавства свідчить про змішаний, «публічно-приватний» характер їх норм, що відповідає існуванню у сфері економіки як публічних, так і приватних інтересів, і зумовлений забезпеченням державою соціальної спрямованості економіки (ч. 4 ст. 13 Конституції України)[1], а також тим, що у сфері господарювання держава здійснює довгострокову (стратегічну) і поточну (тактичну) економічну й соціальну політику, спрямовану на реалізацію та оптимальне узгодження інтересів суб'єктів господарювання і споживачів, різних суспільних верств і населення в цілому (ч.1 ст. 9 ГК України).[2] Завдяки такому поєднанню «публічних» і «приватних» норм в одному нормативно-правовому акті, на наш погляд, якраз і можна досягти найбільш ефективного правового регулювання відносин у сфері господарювання, де тісно переплітаються інтереси особи, суспільства, держави.

Діалектика публічних і приватних інтересів у державному регулюванні економіки знаходить своє відображення у тому, що зазначені інтереси можуть взаємодіяти (поєднуватися) між собою, можуть суперечити одні іншим, можуть узгоджуватися чи враховуватися.

Разом із тим, протиставлення публічних і приватних інтересів у державному регулюванні економіки правовими засобами є неприпустимим, оскільки саме шляхом упорядкування публічно-правового регулювання приватноправових відносин можливо досягти оптимального (залежно від соціально-економічних умов, політичного розвитку суспільства, завдань

конкретного історичного періоду) співвідношення публічних і приватних інтересів.

З урахуванням викладеного, вважаємо, що головним завданням держави залишається досягнення такого співвідношення шляхом застосування економічних чи адміністративних методів регулюючого впливу на економіку, а також різноманітних засобів і механізмів регулювання господарської діяльності.

Як зазначають В. Ф. Яковлев і Е. В. Талапіна, досягнення балансу публічного й приватного права в регулюванні економіки є одночасно і метою, і необхідною умовою її ефективного функціонування [17, с. 13].

У контексті дослідження господарських відносин зазначимо, що баланс публічних і приватних інтересів в економічній сфері, у випадках, коли йдеться про державне регулювання економіки, – це, як правило, тимчасове явище, це лише один із можливих станів їх співвідношення (їх рівновага), який, на нашу думку, не можна визначати як мету (проміжну чи кінцеву) регулюючого впливу держави.

Вважаємо, що про баланс інтересів можна говорити у разі, якщо йдеться про юридично рівноправних учасників тих або інших відносин (наприклад, інтереси сторін в господарському договорі). В усіх інших випадках держава в особі її уповноважених органів обирає найбільш оптимальні, на її погляд, методи (адміністративні чи економічні) впливу на економіку, на поведінку суб'єктів господарювання залежно від того, які саме інтереси – приватні чи публічні – вона збирається відстоювати, і якими нормами права – приватними чи публічними – вона цього має досягти.

РОЗДІЛ 2. ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

2.1. Правова база розвитку підприємств

Правове регулювання підприємництва є визначальною проблемою сучасного і майбутнього соціально-економічного життя країни. Аналіз практики підприємницької діяльності в Україні свідчить про необхідність самостійного правового забезпечення підприємництва. В цій темі ви дізнаєтесь: у чому полягає об'єктивна необхідність формування правового поля розвитку підприємництва; які проблеми та перспективи правового забезпечення підприємництва в Україні.

Знайти розумне співвідношення між державним регулюванням і ринковим саморегулюванням - одне з ключових завдань розбудови Української держави.

На етапі становлення ринкової економіки перед державою постають такі основні завдання. По-перше, формування нової системи відносин власності, які притаманні змішаній, багатоукладній економіці. По-друге, формування основних елементів ринкової інфраструктури. По-третє, сприяння становленню підприємництва. До того ж, формування цього сектора економіки не може бути пущено на самоплив, а вимагає чіткого ініціювання, регулювання та підтримки з боку держави.

Слід зазначити, що найважливіша функція держави - розробка законодавства та забезпечення виконання законів, тобто - правове регулювання. Це, власне, і визначає роль держави в ринковій економіці.

Формування та розвиток національного підприємництва значною мірою залежить від створення відповідної правової бази, яка стимулювала б підприємницьку активність та добросовісну конкуренцію.

Сьогодні правове регулювання підприємництва здійснюється численними нормативно-правовими актами як загального, так і спеціального характеру. Однак уповільнення темпів зростання кількості суб'єктів

підприємництва, кількості зайнятих свідчить про недостатність і недосконалість нормативно-правової бази розвитку підприємництва, яка повинна бути першоосновою, фундаментом (базою - в повному розумінні цього слова) формування та розвитку суб'єктів підприємницької діяльності.

Що ж таке правова база підприємництва?

Правова база підприємництва - це сукупність законів, нормативних та інструктивних документів, які визначають порядок створення підприємств, реєстрацію фізичних осіб-підприємців, їхні правові та організаційні форми, порядок організації виробництва, забезпечення його необхідними ресурсами, збут, систему оподаткування, відносини між державою та підприємцями, суб'єктів підприємницької діяльності між собою, а також дають підприємцям певні правові гарантії.

Формування правової бази підприємництва - найголовніша передумова його становлення та розвитку. Законодавство у сфері підприємництва повинно становити єдину систему як за взаємною узгодженістю норм, так і за цілісністю нормативно-правового регулювання підприємницької діяльності.

Світовий досвід свідчить про те, що для успішного розвитку підприємництва необхідно створити правову базу його функціонування, забезпечити належним чином юридичне закріплення прав та постійне правове забезпечення з боку держави, що гарантує захист законного функціонування підприємництва, сприяє його розвитку. Міжнародна практика господарювання доводить, що підприємництво не може існувати без чітких та ефективних законодавчих актів. Тому формування сприятливих умов для ведення підприємницької діяльності неможливе без прийняття та реальної дії таких законів, які б чітко визначали умови здійснення підприємницької діяльності.

У розвинутих країнах з ринковою економікою не існує спеціальних законів про підприємництво. Свобода підприємницької діяльності в цих

країнах закріплена в конституції, цивільному законодавстві та в інших нормативно-правових актах, що регламентують господарську діяльність.

В Україні, як і в інших постсоціалістичних країнах, необхідність прийняття спеціального закону з питань підприємництва обумовлена двома причинами: по-перше, необхідністю відмінити існуюче в законодавстві обмеження (до 1991 р. приватна підприємницька діяльність була заборонена, вона вважалась як карний злочин); по-друге, потрібно було сформувавши правове поле, яке стимулювало б розвиток підприємництва та його підтримку. Тому 7 лютого 1991 р. Верховною Радою України було схвалено Закон України "Про підприємництво"[4], який вступив у дію 1 березня 1991 р. Цей Закон визначає основні правові, організаційні, економічні та соціальні засади здійснення підприємницької діяльності (підприємництва) громадянами та юридичними особами на території України, встановлює гарантії свободи підприємництва та його державної підтримки.

Підприємницьку діяльність регламентують також Закони України "Про господарські товариства"[5], "Про захист економічної конкуренції"[6]" і т. ін.

2.2. Проблеми правового забезпечення підприємства в Україні

Для України, яка знаходиться на перехідному етапі і в якій ще панує високо монополізована економіка, становлення та розвиток підприємництва як приватного сектора економіки набуває виключної актуальності.

Аналіз законодавчого забезпечення розвитку підприємництва в Україні дозволяє зробити деякі загальні висновки:

- по-перше, законодавча база, яка забезпечує розвиток та регулювання підприємництва в Україні, знаходиться на початковій стадії, на етапі формування;

- по-друге, недостатні правові гарантії усіх форм власності та захисту приватної власності як основної умови розвитку підприємницької діяльності;
- по-третє, відсутність єдиної державної політики підтримки підприємництва, зокрема малого, відповідної нормативно-правової бази та дійового механізму реалізації такої політики.

Розв'язання існуючих проблем розвитку підприємництва в Україні, створення відповідного середовища потребують докорінної переорієнтації державної політики розвитку підприємництва. Завдання полягає в тому, щоб суттєво розширити його роль і місце в економічному житті суспільства. Саме з огляду на це слід виходити при розробці та реалізації заходів щодо нормативно-правового забезпечення розвитку підприємництва. Втілення у життя цього завдання неможливе без усунення основних недоліків, які притаманні законодавчій практиці.

Основні недоліки правового забезпечення підприємництва в Україні:

1. Відсутність єдиної законодавчої стратегії стосовно розвитку підприємництва. Вона важлива передусім для забезпечення повноти законодавства щодо господарських відносин, послідовності проведення курсу на розвиток ринку з урахуванням перехідного характеру української економіки, обмеженості поєднання часових та стійких правових норм.

2. Неоднозначність, нестабільність і суперечливість чинної нормативно-правової бази розвитку підприємництва. Зростаючий потік нормативних актів різного рівня, особливо відомчих актів, нерідко викривлюючи основне законодавство, породжуючи атмосферу перманентного правового хаосу, є живильним середовищем правового нігілізму, який укорінюється в свідомості більшості підприємців. Крім того, слід підкреслити, що розгул підзаконних актів дуже часто вихолощує або

змінює суть та букву основного закону. Це, на жаль, стосується й урядових рішень.

3. Практично не функціонуючий характер багатьох правових актів, дуже низька виконавча дисципліна щодо нормативно-правових документів. Багато з положень Конституції України не можуть бути реалізовані і залишаються лише декларацією доки не введені в дію закони, які визначатимуть конкретний механізм, порядок і процедури їх здійснення. Безпомічність державної системи виконання законів дедалі більшою мірою компенсується активністю підпільних мафіозних структур, які починають вершити суд і розв'язують господарські суперечки та конфлікти поза будь-якими правовими нормами[1].

4. Наявність у законодавстві багатьох нечітких норм, які за бажанням можна піддати будь-якому трактуванню. Саме вони надали можливість формувати фінансові "піраміди", які позбавили збережень багатьох наших співвітчизників.

5. Необґрунтованість законодавчих обмежень та вимог, які містяться в окремих нормативно-правових актах. Це один із наслідків відсутності широкого обговорення проектів законів, інших нормативних актів. Передусім це стосується відсутності практики залучення до обговорення проектів правових актів представників громадських об'єднань підприємців. 6. Наявність правового нігілізму як антиподу правової культури. Сутність правового нігілізму становить ігнорування права, юридичних норм та загальноприйнятих правових цінностей, зневажливе ставлення до правових принципів і традицій. Основними причинами виникнення правового нігілізму є приниження чи перебільшення ролі права в регулюванні підприємництва; порушення прав особи; недосконалість законодавства. Важливу роль у появі такого негативного суспільно-правового явища відіграє недосконалість правової освіти та елементарне незнання права.

ВИСНОВОК

Майбутнє Української держави, її господарської системи, серед суб'єктів якої чільне місце посідають господарські товариства, багато в чому залежить від того, наскільки повно і збалансовано будуть враховані і забезпечені за допомогою права інтереси окремих осіб (фізичних та юридичних), їх груп, суспільства в цілому та його прошарків у сфері господарювання - економічної основи державного суверенітету країни.

Зміст економічних перетворень в Україні, в кінцевому підсумку, полягає в оптимальному врахуванні та забезпеченні як публічних, так і приватних інтересів, в управлінні ними і через них - з метою побудови соціально орієнтованої ринкової економіки. «Головною метою цієї трансформації є... забезпечення оптимальної рівноваги між свободою, зокрема економічною, з одного боку, та юридичною рівністю та соціальною справедливістю - з іншого».

Однак забезпечити врахування всіх категорій інтересів у сфері господарювання в ідеальному їх співвідношенні нікому ніколи не вдавалося. Це є одним із джерел конфліктів інтересів різних осіб у процесі їх зіткнення - протилежних, конкуруючих, ворожих. Придушення конфлікту інтересів веде до негативних наслідків, навіть до соціальних катаклізмів. Тому таким важливим є прогнозування конфлікту інтересів, їх попередження, забезпечення розв'язання за допомогою цивілізованих засобів, насамперед правових механізмів, з метою досягнення оптимального функціонування економічної системи, за якого досягається синергічний (додатковий) ефект від взаємодії її елементів (суб'єктів господарювання, органів керівництва, різноманітних ресурсів, інформації - господарсько-правової, економічної, наукової та ін.). Відродження після багатьох літ забуття організаційно-правової форми господарських товариств, завдяки їх універсальності (придатність для безпосереднього здійснення господарської діяльності та/або керівництва нею, застосування в різних секторах економіки - державному,

комунальному, приватно-колективному, для реформування державних підприємств та організацій) зумовило їх широке використання в Україні - як основних елементів вітчизняної економічної системи. Це зумовлює забезпечення високого рівня правового регулювання створення, функціонування та припинення цих товариств з позицій системного підходу, використання якого неможливе без комплексних правових досліджень основних питань їх діяльності. Запровадження в економіку України ринкових елементів господарювання з одночасним соціальним її (економіки) орієнтуванням передбачає збалансоване застосування правових механізмів реалізації та захисту як публічних, так і приватних інтересів у діяльності цих товариств для досягнення оптимального стану як самих товариств, так і економіки країни в цілому.

Господарські товариства - як невеликі осередки соціально орієнтованої ринкової економіки - створюються і діють в інтересах певних осіб: їх засновників і учасників, контрагентів, споживачів, найманих працівників (забезпечуючи їх працею), держави тощо. У кожній категорії названих осіб є не лише спільні інтереси, які їх об'єднують, але й протилежні, конкуруючі, що призводить до конфліктних ситуацій. Конфлікт інтересів у господарських товариствах - стара проблема, однак у сучасний період вона набула особливої ваги: кількість учасників таких товариств зростає, що пов'язано з процесами приватизації та започаткування нових підприємницьких організацій переважно у формі господарських товариств; нинішній стан правового регулювання на законодавчому рівні найважливіших питань внутрішніх (корпоративних) відносин в цих товариствах не забезпечує належним чином оптимального врахування інтересів усіх осіб, заінтересованих у діяльності цих товариств. Зазначені обставини, а також відсутність в Україні необхідного досвіду формування цивілізованих корпоративних відносин спричиняють численні конфлікти інтересів, без попередження та успішного розв'язання яких навряд чи можна говорити про ефективність і соціальну спрямованість ринкової економіки.

Забезпечення за допомогою правових засобів збалансованого врахування приватних і публічних інтересів у господарських товариствах дозволить попередити значну частину корпоративних конфліктів, а вдосконалення правових механізмів вирішення спорів між учасниками корпоративних відносин допоможе забезпечити розв'язання цих конфліктів з найменшими втратами для суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України. / [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-80>
2. Господарський кодекс України / [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
3. Цивільний кодекс України / [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
4. Закон України «Про підприємництво» / [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/698-12>
5. Закон України «Про господарські товариства» / [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>
6. Закон України «Про захист економічної конкуренції» / [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>
7. Курбатов А. Я. Сочетание частных и публичных интересов при правовом регулировании предпринимательской деятельности / А. Я. Курбатов. – М.: АО «Центр ЮрИнфоР», 2001. – 212 с.
8. Дзгоева Б. О. Соотношение частных и публичных интересов в правовом регулировании рекламы: монография / Б. О. Дзгоева. – М.: Проспект, 2009. – 128 с.
9. Вінник О. М. Публічні та приватні інтереси в господарських товариствах: проблеми правового забезпечення: монографія / О. М. Вінник. – К.: Атіка, 2003. – 352 с.
10. Крупчан О. Д. Приватноправові та публічно-правові засади регулювання підприємницьких відносин / О. Д. Крупчан // Приватне право і підприємництво. Збірник наукових праць. Вип. 12, 2013 р. / редкол.: Крупчан О. Д. (гол. ред.) та ін. – К.: Науково-дослідний

інститут приватного права і підприємництва Національної академії правових наук України, 2013. – С. 5–8.

11. Дигесты Юстиниана: перевод с латинского / отв. ред. Л. Л. Кофанов. – М.: «Статут», 2002. – 584 с.
12. Спасибо-Фатеєва І. В. Цивілістика: на шляху формування доктрин: вибр. наук. пр. / І. В. Спасибо-Фатеєва. – Х.: Золоті сторінки, 2012. – 696 с.
13. Покровский И. А. История римского права / И. А. Покровский. – Вступит. статья, переводы с лат., науч. ред. и коммент. А. Д. Рудокваса. – СПб.: Издательско-торговый дом «Летний сад», 1998. – 560 с.
14. Лаптев В. В. Современные проблемы предпринимательского (хозяйственного) права / В. В. Лаптев // Предпринимательское право в XXI веке: преемственность и развитие. – М., 2002. – С. 3-41.
15. Щербина В. С. Господарське право: підручник / В. С. Щербина. – 6-те вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2013. – 640 с.
16. Крушельницька О. В. Методологія і організація наукових досліджень: науковий посібник / О. В. Крушельницька. – К.: Кондор, 2003. – 192 с.
17. Яковлев В. Ф., Талапина Э. В. Роль публичного и частного права в регулировании экономики / В. Ф. Яковлев, Э. В. Талапина // Журнал российского права. – 2012. – № 2. – С. 5–16.